

Státní okresní archiv Cheb

Archiv obce Tři Sekery u Kynžvartu
1841-[1945]

Inventář

EL NAD č.: 1472
AP č.: 1549

Mgr. Ladislava Součková

Cheb 2013

Obsah

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	6
III. Archivní charakteristika archivního fondu	7
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	8
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	8
Seznam použitých pramenů a literatury	9
Přílohy:	
Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	11
Inventární seznam	12

Úvod

I. Vývoj původce archivního fondu

Obec Tři Sekery u Kynžvartu ležela na úpatí Českého lesa ve vzdálenosti zhruba 6 km jihozápadním směrem od Mariánských Lázní.

Historie obce je od počátku úzce spjata s historií sousedních Tří Seker u Tachova, což je dáno jejich geografickou polohou. Obce byly od sebe fakticky odděleny pouze katastrální hranicí, která se mezi nimi táhla od severu k jihu. Tři Sekery u Tachova se rozprostíraly na východě od této hranice a Tři Sekery u Kynžvartu na západní straně.

Zprvu se v pramenech uvádí pouze Tři Sekery, jejichž nástupnickou obcí byly vzhledem k poloze Tři Sekery u Kynžvartu. Obec se poprvé v pramenech připomíná v roce 1555 jako majetek královského panství Tachov. Na katastrálním území Tří Seker probíhala těžba měděné rudy. Ve 40. letech 16. století byly tehdejšímu tachovskému pánu Kašparu Pluhovi z Bečova uděleny první hornické svobody. Po jeho smrti těžba upadala, ale císařským dopisem ze dne 1. září 1606 se uděluje právo těžby třem místním těžařům. Téhož roku je v deskách zemských zápis o prodeji Tří Seker společně s obcemi Malá a Velká Hleděsebe Hansi Bartholomeovi Schirdingerovi císařem Rudolfem II. Majitelem obce byl Schirdinger po dobu 16 let. Za účast na povstání po boku Fridricha Falckého proti císaři Ferdinandovi II. mu byl majetek v roce 1622 konfiskován. O rok později byla ves prodána Janu Albrechtovi Haimhausenovi a v roce 1627 ji odkoupili Metternichové. Hlavní činností místních obyvatel zůstávala i nadále těžba rudy, zdejší hornické svobody postupně stvrdili panovníci Matyáš a Ferdinand II. Za třicetileté války byla těžba pozastavena, ale od poloviny 17. století nastal další rozmach, který trval až do poloviny 18. století, kdy byla těžba v této oblasti definitivně ukončena.¹

Tři Sekery u Kynžvartu byly přiřazeny ke kostelu sv. Víta v Trstěnicích až do roku 1787, kdy císař Josef II. povolil stavbu farního kostela ve Třech Sekerách u Tachova. Kostel byl dostaven v roce 1790 a byl zasvěcen „*Čtrnácti svatým pomocníkům v nouzi*“.²

Organizaci místní samosprávy předcházelo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. Zákon o prozatímním obecním zřízení č. 170 Ř. z. ze dne 17. března 1849 (tzv. Stadionovo

¹ WEIDL, Georg – URBAN, Michl – HAMMER, Ludwig. *Heimatkunde des politischen Bezirkes Plan. Plan-Königswarter Bezirkslehrerverein, Plan, Tachau 1896*, s. 517-520.

² *Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragenae pro anno Domini MDCCCXCIII.* Praeae 1893, s. 449-450.

prozatímní obecní zřízení) zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů ve správě venkovských obcí, kde dosud zastupovali vrchnost venkovští rychtáři a konšelé, kteří byli pověřeni vykonáváním částečné a obecné samosprávy a zaručil nově ustaveným obcím základní práva, mezi něž patřily např. svobodné volby zástupců nebo samostatné vyřizování vlastní agendy. Obce se staly nejnižšími články a instancemi územní samosprávy. Ke zvolení prvních zastupitelských sborů došlo po vydání volební instrukce ze dne 8. dubna 1850. V každé obci byly zřízeny dva orgány – na tři roky volený obecní výbor a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo – starostu a alespoň dva radní.

V roce 1850 došlo ke sloučení Tří Seker u Kynžvartu (Dreihacken Königswarter Antheil) se Třemi Sekerami u Tachova (Dreihacken Tachauer Antheil). Sloučená obec Tři Sekery patřila k politickému okresu v Plané a soudnímu okresu Kynžvart. V polovině 19. století zde žilo 3020 obyvatel. Podle zápisu v kronice měla každá část obce svůj vlastní osadní výbor a posledním společným starostou byl Anton Konheiser. V roce 1883 došlo k rozloučení Tří Seker (Z. z. č. 10/1884) a pod Tři Sekery u Kynžvartu připadla osada Nový Metternich (Neu-Metternich). V Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen z roku 1893 se uvádí, že ve Třech Sekerách u Kynžvartu (části obce Stollmühle a Nový Metternich) žije 813 obyvatel. Od roku 1902 spadala obec pod politický i soudní okres v Mariánských Lázních. Vzhledem k torzovitému množství dochovaných materiálů se nepodařilo dohledat většinu obecních představených, v kronice obce Tři Sekery u Tachova (EL NAD č. 712, inv. č. 1) je uvedeno, že v roce 1907 stál v jejím čele Johann Kraus a v roce 1928 Ferdinand Becker.

Místní děti navštěvovaly obecnou školu v sousedních Třech Sekerách u Tachova, která zde byla založena v roce 1828.³ Zhruba od roku 1890 v obci fungoval poštovní úřad, který byl v roce 1933 přesunut do Tří Seker u Tachova. V roce 1892 v místě vznikl Dobrovolný hasičský spolek, zdejší obyvatelé ale byli členy i dalších spolků, které fungovaly společně pro obě obce, např. spolku pěveckého, ochotnického divadla, Svazu katolických paní a dívek, či tělovýchovného spolku „Deutsche Turnverein Jahn“.⁴

Po zániku hornictví hledali místní lidé nové zdroje obživy. Začala se rozvíjet domácí řemeslná výroba, např. tkalci, soukeníci, barvíři. V roce 1900 byla v katastru obce postavena továrna na perleťové knoflíky, která však o devět let později vyhořela. Provoz v továrně byl

³ Obecná škola Tři Sekery, EL NAD 515

⁴ Archiv obce Tři Sekery u Tachova, EL NAD 712, inv. č. 1

naštěstí obnoven a ve 20. letech se zde vyráběli dřevěné kuličky. Kolem roku 1928 se novým majitelem továrny stal R. Engel, který zde se svými společníky zřídil výrobu dřevěných hraček, knoflíků a jiných výrobků ze dřeva. V továrně bylo zaměstnáno až 100 lidí z okolí.

Během první světové války na frontě položilo svůj život 24 místních mužů.

Již v roce 1914 byla obec elektrifikována a v roce 1927 byl ze sousedních Tří Seker u Tachova přiveden vodovod. V roce 1926 byla ve Třech Sekerách u Tachova otevřena česká škola, kterou navštěvovaly i děti ze Tří Seker u Kynžvartu. Činnost školy byla na konci roku 1938 omezena a v následujícím roce zcela ukončena.⁵

V období německé okupace pohraničí v letech 1938-1945 vstoupil v platnost říšskoněmecký systém a došlo k odstranění volitelnosti orgánů územní samosprávy. Vznikla tzv. Říšská župa sudetská (Reichsgau Sudetenland) a celé území se rozdělilo na venkovské a městské okresy (Landkreise a Stadtkreise). Ve venkovských okresech byly utvořeny úřady landrátů (Der Landrat) navazující na prvorepublikové okresní úřady. Tři Sekery u Kynžvartu spadaly pod pravomoc Landráta v Mariánských Lázních. Na základě vládního nařízení č. 4 ze dne 5. května 1945 místní obecní úřad zanikl a správu nad obcí převzala dočasně ustavená MSK.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Kde a v jakých prostorách měl původce dokumenty uloženy, se nepodařilo s jistotou určit. Je pravděpodobné, že před převzetím do archivu byly uloženy v sídle MNV Tří Sekery.

Při zpracování archivního fondu Archiv obce Tři Sekery u Tachova byly nalezeny dokumenty pocházející z činnosti obce Tři Sekery u Kynžvartu. Jednalo se o 1 balík a 2 mapy z let 1841-[1945] o rozsahu 0,03 bm. O přeřazení uvedených archiválií byl sepsán Úřední záznam č. 56/2010 ze dne 8. 11. 2010, č. j. SOAP/020-0715/2010.

Ve fondu se nedochovaly žádné písemné instrukce o způsobu vedení a ukládání spisů. Na spisech se neobjevilo žádné prezenční razítko, ani razítko místního obecního úřadu.

⁵ Obecná škola s čsl. jazykem vyučovacím Tři Sekery, EL NAD 515

Vzhledem k velmi malému množství dochovaných materiálů je zřejmé, že před převzetím do archivu došlo ke ztrátám, poškození, nebo zničení části dokumentů.

Nepodařilo se zjistit, zda se archiválie původce nenacházejí v jiných archivech, nebo archivních fondech.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Časový rozsah fondu je vymezen léty 1841-[1945]. Přibližné časové zařazení katastrální mapy obce (inv. č. 4), jejíž přesnou dataci nebylo možné zjistit, bylo určeno na základě rozboru formálních stránek.

Vzhledem k množství dochovaných materiálů fond můžeme označit jako torzovitý. Během inventárního zpracování nebyl vyskartován žádný materiál, ani nebyly nalezeny dokumenty, které by pocházely z činnosti jiných původců.

Celkový počet evidenčních jednotek a časový rozsah archivního fondu se oproti stavu uvedenému na původní EL NAD nezměnil. Spisy nalezené v balíku byly uloženy do fasciklu.

Vzhledem k absenci písemných instrukcí o způsobu a vedení spisů, byl archivní fond uspořádán dle umělého schématu s přihlédnutím k Metodickému návodu na pořádání a inventarizaci fondů Archiv obce, který vydala Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000. Ačkoli se ve fondu dochovala mapa obce z roku 1841 (inv. č. 3), nebyl s ohledem na nepatrné množství dochovaných archivních dokumentů fond manipulován na období do roku 1850 (*A: Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850*) a po roce 1850 (*B: Obecní úřad 1850-1945*). Inventární seznam je tvořen skupinou I. Spisy (inv. č. 1-2) a skupinou II. Mapy (inv. č. 3-4).

Po jazykové stránce je fond výhradně německý. Fyzický stav dokumentů je uspokojivý, jen mapy mají potrhané okraje (inv. č. 2 a 3).

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Torzovitě dochovaný archivní fond Archiv obce Tři Sekery u Tachova obsahuje písemnosti z let 1841-[1945]. Ve fondu se bohužel nedochovala kronika obce, případně zápisy ze schůzí obecní rady, proto nebylo možné zjistit více údajů o chodu místní samosprávy. Z demografického hlediska je zajímavý voličský seznam k obecním volbám z roku 1940 (inv. č. 1), kde jsou uvedena jména místních obyvatel, jejich bydliště, datum narození a povolání. Badatelsky vyhledávaná může být i „*Mapa obce Tři Sekery (u Kynžvartu) s osadou Nový Metternich v Čechách*“ z roku 1841 (inv. č. 3).

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond uspořádala, inventární seznam a úvod sestavila v měsíci listopadu 2010
Ladislava Součková ve Státním okresním archivu Cheb.

Cheb, 13. 8. 2013

Mgr. Ladislava Součková

Seznam použitých pramenů a literatury

Amtliches Gemeindeverzeichnis für das Deutsche Reich. Teil II: Sudetendeutsche Gebiete und Memelland, Verlag für Sozialpolitik, Wirtschaft und Statistik, Paul Schmidt, Berlin 1939.

BUCHTELE, Zdeněk – ŠVANDRLÍK, Richard. *Tři Sekery v historii a dnes*. Mariánské Lázně 2006.

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragensis pro anno Domini MCMXXXVIII. Praeae 1938.

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis archidioeceseos Pragenae pro anno Domini MDCCCXCIII. Praeae 1893.

KOTYŠKA, Václav. Úplný místopisný slovník království Českého. Bursík & Kohout, Praha 1895.

KUMPERA, Jan. *Západní Čechy od A do Z*. Beta-Dobrovský-Ševčík, Praha-Plzeň 2002.

Landes-Gesetz-Blatt für Böhmen. Prag 1922.

ORTH, Jan - SLÁDEK, František. *Topograficko-statistický slovník Čech čili podrobný popis měst, městysů, vesnic, pak zámků, dvorů, továren, mlýnů, hutí a podobných o samotě ležících stavení, jakož i všech zpustlých hradů a zaniklých osad Království českého*. I. L. Kober, Praha 1870.

Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen. k. k. Staathalterei, Prag 1893.

Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen. k. k. Staathalterei, Prag 1913.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Sklářství v Českém lese*. Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2003.

Retrospektivní lexikon obcí československé socialistické republiky 1850-1970. Federální statistický úřad, Praha 1978.

Seznam obcí a okresů Republiky Česko-slovenské, které byly připojeny k Německu, Maďarsku a Polsku. Státní úřad statistický, Praha 1938.

SCHWARZ, F. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích*. Praha 1898.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt*. VI. Band – Böhmen, Pilsner Kreis, J. G. Calve'sche Buchhandlung, Prag 1838.

SOMMER, Johann Gottfried: *Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt*. XV. Band – Böhmen, Elbogner Kreis, J. G. Calve'sche Buchhandlung, Prag 1847.
Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreichen Böhmen. Prag, 1861.

WEIDL, Georg – URBAN, Michl – HAMMER, Ludwig. *Heimatkunde des politischen Bezirkes Plan*. Plan-Königswarter Bezirkslehrerverein, Plan, Tachau 1896.

Zákoník zemský království českého, Praha 1884 (č. 21)

Zákoník zemský království českého, Praha 1885 (č. 10)

Zprávy Státního úřadu statistického Republiky Československé. ročník XXVII, 1946.

Seznam použitých zkratek

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
inv. č.	inventární číslo
MSK	místní správní komise
MV	Ministerstvo vnitra
Ř. z.	Říšský zákoník
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOkA	Státní okresní archiv

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedm.
------------	-------	------------------	----------------

I. Spisy

1. Obec a její správa

Volební záležitosti

1	Obecní volby – voličský seznam	1940	fas 1
---	--------------------------------	------	-------

2. Spolupůsobení ve státních záležitostech

Živnosti a obchod

2	Průmyslová a obchodní komora Cheb – soupis odvedených přírážek	1944	fas 1
---	---	------	-------

II. Mapy

3	Mapa obce Tři Sekery (u Kynžvartu) s osadou Nový Metternich v Čechách (<i>Dreihacken sammt der Ortschaft Neu Metternich in Böhmen</i>) Lith. Krapt. U. Winter, 1:2940, papír, kolorováno, neúplná řada (původně 7 listů) 2. list 76 x 61 cm	1841	map 1
4	Katastrální mapa obce Tři Sekery u Kynžvartu Joh. Kantůrek, měřítko neuvedeno, papír, 39, 5 x 63, 5 cm	[1901]-[1945]	map 2

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Tři Sekery u Kynžvartu
Značka archivního fondu:	AO Tři Sekery u Kynžvartu
Časový rozsah:	1841-[1945]
Počet evidenčních jednotek:	3 (1 fascikl, 2 mapy)
Počet inventárních jednotek:	4
Rozsah v bm:	0,03 (fascikl - 0,01, mapy - 0,02)
Stav ke dni:	13. 8. 2013
Zpracovatel(é) archivního fondu:	Mgr. Ladislava Součková
Zpracovatel(é) archivní pomůcky:	Mgr. Ladislava Součková
Počet stran:	14
Počet exemplářů:	5
Schválil:	Mgr. Karel Halla dne 13. 8. 2013 - č.j. SOAP/020 - 0610/2013